

Зміст

1. Управління активами інституційних інвесторів та адміністрування НПФ. Загальні результати	2
2. Результати діяльності індустрії управління активами ІСІ	3
2.1. Кількість КУА та ІСІ	3
2.2. Регіональний розподіл КУА та ІСІ	5
2.3. Вартість активів та чистих активів ІСІ	7
2.4. Чистий притік/відтік капіталу у відкритих ІСІ	9
2.5. Інвестори ІСІ	12
2.6. Структура активів ІСІ	15
2.7. Доходність ІСІ та інших напрямків інвестування	19
3. Резюме	21

1. Управління активами інституційних інвесторів та адміністрування НПФ. Загальні результати

Кількість учасників ринку

Компанії з управління активами (КУА)

За 4-й квартал 2022 року загальна кількість **КУА** зменшилася до **300**, за цілий рік – на 12 компаній.

Адміністратори недержавних пенсійних фондів (АНПФ)

Кількість **АНПФ** на кінець грудня 2022 року також дещо зменшилася – до **18** («мінус» одна компанія). Серед них, як і раніше, було 6 компаній, які здійснювали винятково діяльність із адміністрування НПФ, решта – поєднували її з управлінням активами.

Інститути спільного інвестування (ІСІ)

У 2022 році було **зарєєстровано 64 нових ІСІ**, у т. ч. 6 – за 4-й квартал. Загальна кількість **сформованих ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів**, зростала 5-й рік поспіль і на кінець грудня становила **1742** (за 4-й квартал -0.9%, за 2022 рік +1.8%).

Недержавні пенсійні фонди (НПФ)

Кількість **НПФ в управлінні** станом на 31.12.2022, за даними отриманої звітності, дорівнювала **51** (без урахування корпоративного фонду НБУ), у тому числі 43 відкритих, три корпоративних і п'ять професійних. Активами НПФ управляла 31 КУА. В **адмініструванні** 17-ти АНПФ-членів УАІБ на кінець грудня 2022 року, як і раніше, перебували **57 НПФ**: 47 відкритих, 4 корпоративних та 6 професійних.

Страхові компанії (СК)

Кількість **СК, що передали свої активи в управління КУА**, у 2022 році зменшилася з двох до **однієї**, активами якої на кінець грудня продовжувала управляти **одна** КУА.

Активи в управлінні та ВЧА

Усі інституційні інвестори

Сукупні активи в управлінні КУА у жовтні-грудні, за даними отриманої УАІБ звітності, зменшилися на 1.2%, до **537 340 млн грн.** За весь 2022 рік (а фактично, півроку дозволеної регулятором роботи) вони майже не змінилися (-0.3%).

Інститути спільного інвестування (ІСІ)

Сукупні загальні активи діючих ІСІ, що перебували в управлінні КУА та досягли нормативів, на кінець 2022 року дорівнювали **534 918 млн грн**, за даними звітів фондів (+2.8% за рік). У 4-му кварталі активи ІСІ зменшилися на 1.9%.¹

Вартість чистих активів (ВЧА) усіх сформованих ІСІ за 2022 рік зросла на 5.5%, до **412 614 млн грн.** У грудні вона була на 1.4% меншою, ніж у вересні, що частково зумовлено меншою кількістю звітів фондів.

Рух капіталу у відкритих ІСІ було дозволено регулятором фактично протягом півроку – до 24 лютого та з 22 серпня – і за цей час фонди втратили загалом **25.5 млн грн** у вигляді чистого відтоку. Тільки за 4-й квартал він сягнув 27.7 млн грн.

Недержавні пенсійні фонди (НПФ)

Активи НПФ в управлінні КУА у грудні 2022 року були на 0.1% меншими, ніж у вересні, а за останні 12 місяців – більшими на 5.5%². Станом на 31.12.2022 вони сягнули майже **2 301 млн грн.**

НПФ в адмініструванні членів УАІБ на кінець 2022 року мали **2 368 млн грн** активів (+7.9% за рік у грудні). За 4-й квартал вони додали 2.7%.

Страхові компанії (СК)

Активи СК в управлінні КУА у жовтні-грудні 2022 року зросли на 4.3%, а за цілий рік – зменшилися на 26.5%. Станом на 31.12.2022 ці активи дорівнювали майже **141 млн грн.**

¹ Кількість звітів діючих ІСІ за 2022 рік (станом на 31.12.2022), зокрема, інтервальних та венчурних, була меншою від звичайної/очікуваної, що суттєво вплинуло на динаміку ВЧА (у т.ч. на її знак/напрямок: зменшення кількості звітів було відносно більшим у порівнянні зі скороченням активів).

² Активи НПФ станом на 31.12.2022 – за даними звітів 51-го фонду з 57 НПФ в управлінні загалом, станом на 30.09.2022 – за даними 55-ти фондів, станом на 31.12.2021 – 54-х.

2. Результати діяльності індустрії управління активами ІСІ

2.1. Кількість КУА та ІСІ

В умовах повномасштабної війни росії проти України, що розпочалася наприкінці лютого 2022 року, галузь управління активами інституційних інвесторів та адміністрування пенсійних фондів в Україні зберігала стійкість і зазнала лише несуттєвого зменшення кількості учасників за підсумками року.

Кількість діючих **компаній з управління активами** зменшилася на 3.8%, із 312 на початку 2022 року до **300** на кінець грудня (рис. 1). Водночас, у 4-му кварталі – та загалом за 2022 рік – на ринок вийшли дві нові КУА (порівняно з «0» за 4-й квартал 2021 року, але +19 за весь рік).

Компаній, що мали фонди в управлінні та подали звіти про свою діяльність за 2022 рік, було 255 (порівняно з 268 за 3-й квартал). Вони управляли від одного до 76-ти фондів, а понад 98% таких компаній управляли принаймні одним венчурним ІСІ.

Упродовж 2022 року було **zareestrowano 64 нових ІСІ**, у т. ч. 6 – за 4-й квартал (для порівняння, рік тому – 90 тільки за цей квартал). Усі з них були венчурними та корпоративними фондами, тобто одразу після реєстрації були визнані такими, що відбулися (досягли нормативу мінімального обсягу активів).

Загальна кількість **сформованих ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів** («визнаних»), зростала 5-й рік поспіль і на кінець грудня становила **1742** (-15 фондів за 4-й квартал, або -0.9%, та +31 фонд із початку 2022 року, або +1.8%). Із них 1627 (понад 93%) були венчурними ІСІ.

Загалом, у 4-му кварталі нормативу досягли 7 ІСІ (усі - венчурні), у т. ч. 5 КІФ, 2 ПІФ, а за цілий 2022 рік – 68 ІСІ (67 – венчурні), у т. ч. 60 КІФ, 8 ПІФ.

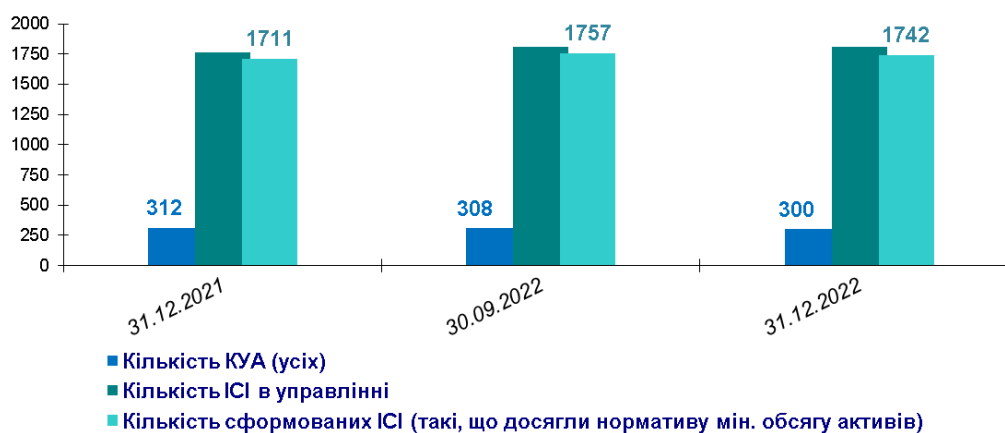

Рис. 1. Динаміка кількості КУА та ІСІ у 4-му кв. 2021-22 рр.

З урахуванням фондів, що вийшли з ринку за 2022 рік, кількість сформованих діючих фондів серед венчурних КІФ на кінець грудня зросла на 41 (+4.5%), а венчурних ПІФ – зменшилася на 9 (-1.3%, табл. 1). Врешті, кількість венчурних КІФ сягнула 944 і становила 54.2% усіх сформованих ІСІ (52.8% рік тому). Частка ж венчурних фондів у цілому зросла із 93.2% до 93.4% за рік (рис. 2). Станом на 31.12.2022 венчурних ІСІ всього було 1627 (+2.0% за рік).

Кількість ІСІ, які ще не досягли нормативу мінімального розміру активів, тобто пайових фондів серед усіх ІСІ в управлінні КУА, у грудні 2022 року становила 49, або 2.7% від усіх ІСІ в управлінні.

Таким чином, галузь ІСІ й далі розширювалася тільки за рахунок нових венчурних КІФ. Пул ПІФ, що готувалися до досягнення нормативів, зменшився на декілька фондів, а створених у 2022 році було всього два, тож ПІФ мало впливали на загальну картину.

У процесі ліквідації, за даними УАІБ, на кінець 2022 року загалом залишалися або розпочали його 76 фондів (4.4% від усіх визнаних і діючих ІСІ, після 79, або 4.5% у вересні та 4.6% рік тому). Серед них були: один відкритий, чотири інтервальних і два закритих диверсифікованих ПІФ, п'ять закритих недиверсифікованих ПІФ і два таких же КІФ, 60 венчурних ПІФ та два КІФ.

Таблиця 1. Динаміка кількості ІСІ, що досягли нормативів, за типами, видами та правовими формами, у 4 кв. 2021-22 рр.

Дата / Період	Всього	ПІФ*										КІФ*		
		ВД*	ВС*	ІД*	ІС*	ЗД*	ЗН*	ЗС*	ЗК*	ЗВ*	ЗН*	ЗК*	ЗВ*	
31.12.2021	1711	7	10	14	4	3	20	1	4	692	48	5	903	
30.09.2022	1757	7	10	15	4	3	18	1	5	691	49	6	948	
31.12.2022	1742	7	10	15	4	2	19	1	6	683	45	6	944	
Зміна за 4-й квартал 2022 року	-15	0	0	0	0	-1	1	0	1	-8	-4	0	-4	
	-0.9%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-33.3%	5.6%	0.0%	20.0%	-1.2%	-8.2%	0.0%	-0.4%	
Зміна за 2022 рік	31	0	0	1	0	-1	-1	0	2	-9	-3	1	41	
	1.8%	0.0%	0.0%	7.1%	0.0%	-33.3%	-5.0%	0.0%	50.0%	-1.3%	-6.3%	20.0%	4.5%	

* ВД – відкриті диверсифіковані ІСІ, ВС – відкриті спеціалізовані, ІД – інтервальні диверсифіковані, ІС – інтервальні спеціалізовані, ЗД – закриті диверсифіковані, ЗН – закриті недиверсифіковані невенчурні, ЗС – закриті спеціалізовані, ЗК – закриті кваліфікаційні, ЗВ – закриті недиверсифіковані венчурні ІСІ.

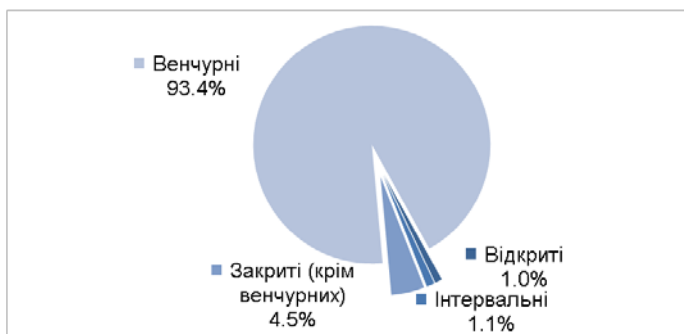

Рис. 2. ІСІ, що досягли нормативів, за типами фондів станом на 31.12.2022 р.

ІСІ з публічним розміщенням на кінець 2022 року, як і у вересні та рік тому, було 77 (табл. 2).

Кількість КУА, що управляють ІСІ з публічним розміщенням, у 4-му кварталі та за весь 2022 рік не змінилася: 31.

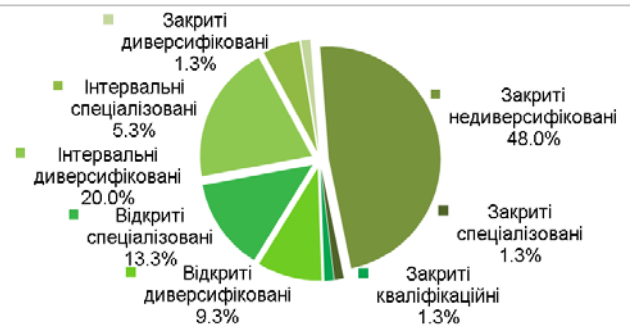

Рис. 3. ІСІ з публічною емісією станом на 31.12.2022 р.

Таблиця 2. Динаміка кількості ІСІ з публічним розміщенням у 4 кв. 2021-2022 рр.

Дата / Період	Всього	Відкриті			Інтервальні			Закриті				
		Д*	С*	Всього	Д*	С*	Всього	Д*	Н*	С*	К*	Всього
31.12.2021	77	7	10	17	13	4	17	3	37	1	2	43
30.09.2022	77	7	10	17	13	4	17	3	37	1	2	43
31.12.2022	77	7	10	17	15	4	19	1	36	1	1	41
Зміна за 4-й квартал 2022 року	0	0	0	0	2	0	2	-2	-1	0	-1	-2
	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	15.4%	0.0%	11.8%	-66.7%	-2.7%	0.0%	-50.0%	-4.7%
Зміна за 2022 рік	0	0	0	0	2	0	2	-2	-1	0	-1	-2
	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	15.4%	0.0%	11.8%	-66.7%	-2.7%	0.0%	-50.0%	-4.7%

* Д - диверсифіковані, С - спеціалізовані, Н - недиверсифіковані, К - кваліфікаційні.

Диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною емісією, що подали звіти за 3-й квартал 2022 року, було 30 (табл. 3, див. примітку **).

Склад фондів за класами активів³ у 4-му кварталі майже не змінився. До фондів акцій на кінець 2022 року було віднесено 4 ІСІ, у тому числі ті ж два

³ Див. Ренкінги «ІСІ (диверсифіковані публічні) - за класами фондів» та Методику ренкінгування КУА та ІСІ за результатами їхньої діяльності на сайті УАІБ: <http://www.uaib.com.ua>.

відкритих та три інтервальних, що й у вересні (зокрема, один відкритий, що й рік тому). Загалом, на 31.12.2022 клас фондів акцій мав частку 13.3% усіх диверсифікованих і спеціалізованих ІСІ з публічним розміщенням (рис. 4), після 3.1% на початку року.

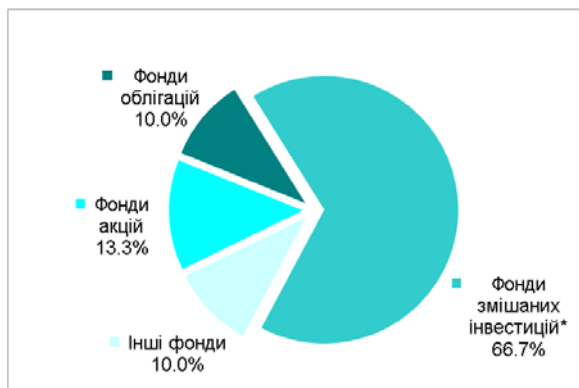

Рис. 4. Диверсифіковані ІСІ з публічною емісією за класами фондів станом на 31.12.2022 р.

Фонди облігацій у кінці 2022 року включали ті ж три відкритих ІСІ, що потрапили до цього класу у вересні, а два із них – і рік тому. Фонди цього класу

становили 10.0% усіх диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною емісією на кінець 2022 року (після 6.3% рік тому).

Фондами змішаних інвестицій були 20 ІСІ: 9 відкритих, 8 інтервальних та три закритих фонди. Цей клас становив дві третини від усіх диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічним розміщенням на кінець 2022 року (після 81.3% рік тому).

До «інших» фондів на кінець грудня 2022 року належали ті ж самі два відкритих та один інтервальний ІСІ, що й у вересні та рік тому (10.0%).

Таблиця 3. Динаміка диверсифікованих ІСІ з публічною емісією за класами фондів у 4 кв. 2021-22 рр.

Дата / Період	Всього	Фонди акцій	Фонди облігацій	Фонди змішаних інвестицій*	Інші фонди
31.12.2021	32	1	2	26	3
30.09.2022	32	6	4	19	3
31.12.2022**	30	4	3	20	3
Зміна за 4-й квартал 2022 року**	-2	-2	-1	1	0
	-6.3%	-33.3%	-25.0%	5.3%	0.0%
Зміна за 2022 рік**	-2	3	1	-6	0
	-6.3%	300.0%	50.0%	-23.1%	0.0%

* Мають і акції, і облігації, і грошові кошти і у своїх порт фелях.

** Відсутні дані щодо двох диверсифікованих інтервальних ІСІ, один із яких належав до фондів акцій, інший - фондів облігацій станом на 30.09.2022.

2.2. Регіональний розподіл КУА та ІСІ

У Києві та столичному регіоні у 2022 році загальна кількість діючих КУА зменшилася із 217 до 214 (рис. 5). При цьому, у 4-му кварталі тут було відкрито дві нові компанії.

Загалом у ТОП-5 регіонах за чисельністю КУА на 31.12.2022 було на чотири компанії менше – окрім Києва, також за рахунок Харкова та області (19), які, проте, зберігали за собою третю позицію за часткою ринку за цим показником (6.3%) після Києва та столичного регіону (71.3%). Частка інших областей України, поза п'ятіркою лідерів, скоротилася з 10.4% на початку 2022 року до 8.0% у грудні, а їхня кількість – із 29-ти до 24-х.

Кількість ІСІ в управлінні у Києві та області із початку 2022 року зменшилася на чотири (-0.3%), до 1349-ти фондів, а загалом по Україні – зросла на 26 (+1.5%). Вага Києва та регіону за цим показником зменшилася з 75.6% на початку 2022 року та 75.7% у вересні до 74.3% (рис. 6). Цьому також сприяло збільшення кількості ІСІ у регіонах поза Топ-5.

У Львові кількість діючих фондів збільшилася на 8 (+7.4%), до 116-ти, а вага міста та області за кількістю ІСІ зросла з 6.1% на початку січня та 5.9% у вересні до 6.4% на кінець грудня. Натомість, частка Харкова та області скоротилася із 6.4% та 6.3% до 6.2% відповідно. Це відбулося в умовах зменшення кількості ІСІ у регіоні за рік на один (-0.9%), до 113-ти. У Дніпрі та області кількість фондів зросла за 2022 рік на 12 (+12.6%), до 107-ми, що збільшило частку регіону за кількістю ІСІ із 5.3% на початку року та 5.0% у вересні до 5.9% у грудні. У регіонах України поза ТОП-5 кількість фондів у 2022 році зросла на 11 (+13.6%), до 92-х, а їхня вага підвищилася з 4.5% на початку року та 5.0% у вересні до 5.1% у грудні.

У розподілі активів ІСІ в управлінні за регіонами частка найбільших регіонів у цілому скоротилася за 2022 рік, але це не стосувалося столиці (за винятком 4-го кварталу, коли вона також зменшилася). Так, частка Києва збільшилася з майже 78% на початку року до 80.9% – у кінці (82.6% у

вересні). Це відбулося на тлі зростання активів в управлінні у столиці та регіоні на 6.0% за рік (за 4-й квартал – скорочення на 2.2%, за даними отриманої звітності). У 4-му кварталі зросли активи ІСІ в управлінні у Дніпрі та області (+40.9%), що збільшило їхню частку з 3.8% до 5.3%, повернувши регіон на другу позицію за цим показником, хоча на початку року його частка становила 8.7% і активи ІСІ в управлінні тут відтоді зменшилися на 35.1%.

Регіони України поза ТОП-5 за цим показником наростили свою частку ринку з 1.8% на початку 2022 року та 2.7% у вересні до 2.8% грудні, що

відбулося за рахунок збільшення сукупних активів у них на 2.4% за 4-й квартал та на 63.0% за цілий рік.

Таким чином, у 2022 році концентрація галузі управління активами ІСІ у Топ-5-областях кількісно посилилася, але вартісно – переважно послабилася (за винятком столичного регіону). У 4-му кварталі, за кількістю ІСІ та їхніми активами в управлінні, дещо збільшилася децентралізація галузі, у той час як за кількістю КУА вона послабилася за рахунок відносно більшого скорочення кількості компаній поза Топ-5 у порівнянні зі столицею та деякими іншими регіонами-лідерами.

Рис. 5. Регіональний розподіл кількості КУА станом на 31.12.2022 р.

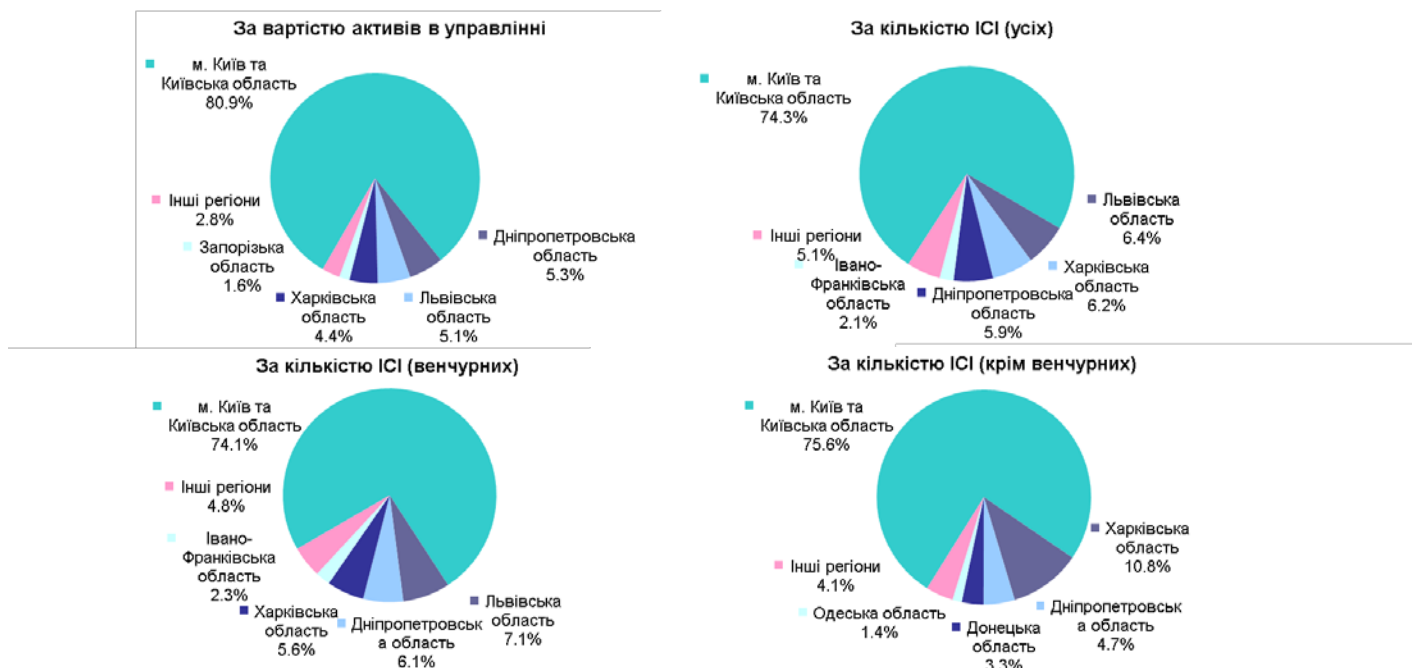

Рис. 6. Регіональний розподіл ІСІ за кількістю та вартістю їхніх активів в управлінні станом на 31.12.2022 р.

2.3. Вартість активів та чистих активів ІСІ

Сукупні загальні активи діючих ІСІ, що перебували в управлінні КУА та досягли нормативів (сформованих, «визнаних» ІСІ), на кінець 2022 року дорівнювали **534 918 млн грн**, за даними звітів фондів (рис. 7). Упродовж року вони, переважно, зростали: +2.8% загалом за рік. Річний приріст на кінець грудня уповільнився ще більш ніж утричі порівняно з вереснем (із +9.9%), що було, зокрема, спричинено зменшенням у 4-му кварталі на 1.9%.⁴

Зростання вартості активів сформованих ІСІ у 2022 році забезпечили *венчурні* фонди (у тому числі

за рахунок збільшення їхньої кількості): вони додали 4.5% активів. У 4-му кварталі, однак, усі сектори ІСІ зазнали скорочення, у т.ч. венчурні – на 1.6% за активами. Станом на 31.12.2022 загальні активи венчурних ІСІ становили **517 991 млн грн**. Їхня частка у сукупних загальних активах галузі зросла з 95.2% на початку року та 96.6% у вересні до 96.8% у грудні.

Активи незмінних 16-ти *відкритих* фондів скоротилися на 17.1% за 4-й квартал і на 20.7% за цілий 2022 рік (після -2.1% за 12 місяців станом на кінець вересня). Станом на 31.12.2022 сектор відкритих ІСІ мав **146 млн грн** активів.

Рис. 7. Динаміка вартості активів та кількості сформованих ІСІ у 2012-2022 рр.

Співвідношення активів ІСІ до ВВП України у 2022 році відновило зростання, після зменшення у 2021-му: із 9.5% до 10.3% (рис. 8). Таким чином, воно було більше 10% уперше з 2015 року. Це відбулося як завдяки зростанню активів фондів, так і зменшенню номінального валового внутрішнього продукту через повномасштабну війну рф проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року.

Співвідношення активів ІСІ до активів банків України уперше за шість років зменшилося і на кінець 2022-го становило 22.7% – як і у 2020-му⁵. Загалом же протягом 2013-2022 рр. банківські активи зростали у середньому на 7.6% за рік, у той час як активи ІСІ в управлінні – на 13.0%.

⁴ Кількість звітів діючих ІСІ за 2022 рік (станом на 31.12.2022), зокрема, інтервальних та венчурних, була меншою від звичайної/очікуваної, що суттєво вплинуло на динаміку ВЧА (у т.ч. на її знак/напрямок: зменшення кількості звітів було відносно більшим у порівнянні зі скороченням активів).

⁵ Джерела: Державна служба статистики України: <http://ukrstat.gov.ua>, Національний банк України: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>; Дані щодо ІСІ та розрахунки - УАІБ.

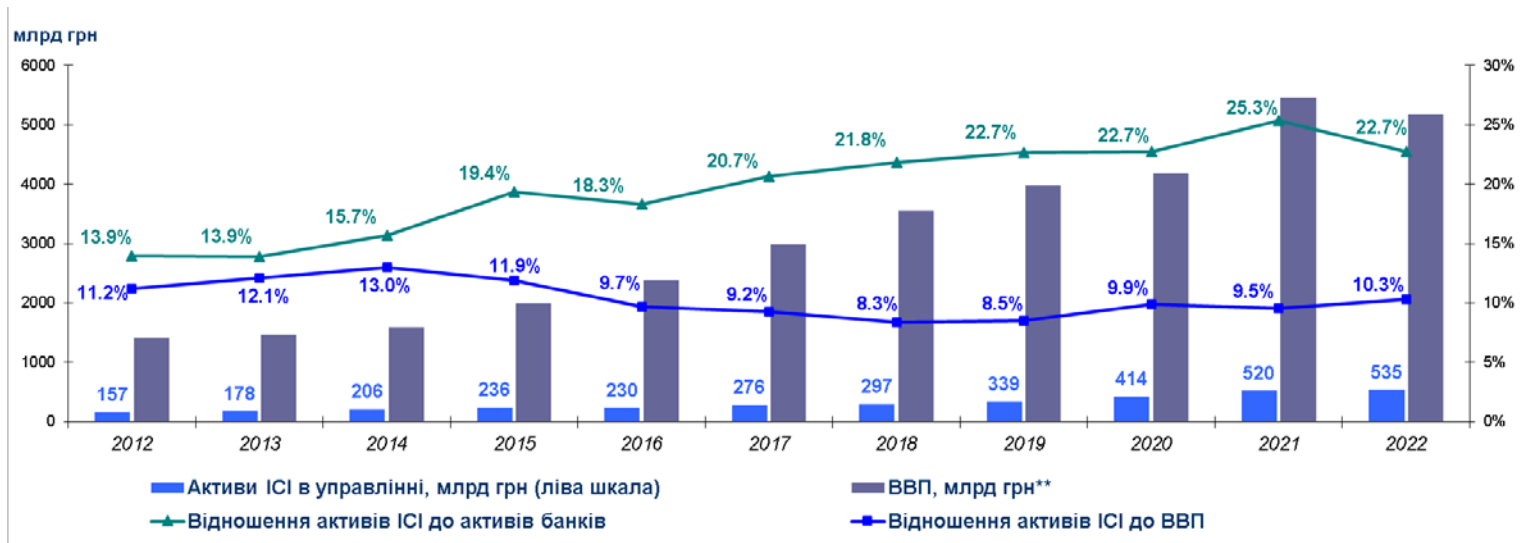

Рис. 8. Динаміка ІСІ на тлі ВВП та банківського сектору України у 2012-22 рр.

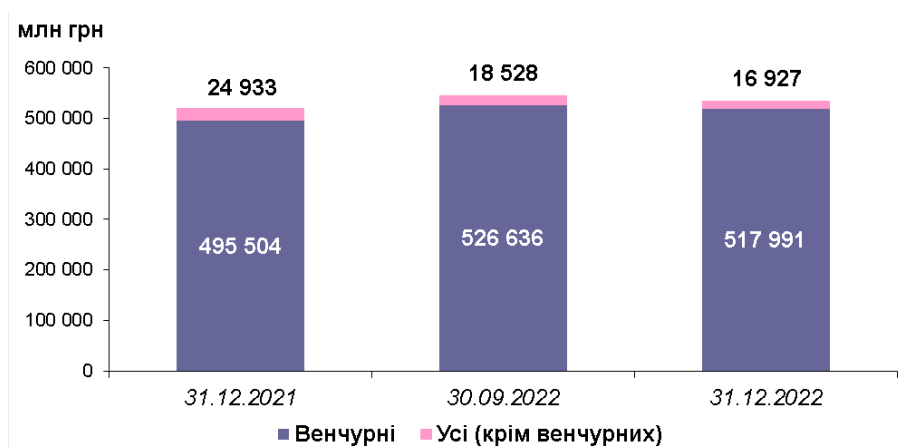

Рис. 9. Динаміка вартості активів ІСІ у 4-му кварталі 2022 року та за рік

Вартість чистих активів (ВЧА) усіх сформованих ІСІ за 2022 рік зросла на 5.5%, до 412 614 млн грн. У грудні вона була на 1.4% меншою, ніж у вересні (проте, це частково зумовлено дещо меншою кількістю звітів фондів – див. зноску 5).

Як і для загальних активів сформованих ІСІ, річне зростання їхньої сукупної ВЧА відбулося завдяки приросту у секторі венчурних фондів (+8.0% за 2022 рік). Скорочення ВЧА за 4-й квартал тут також було відносно меншим, ніж у цілому по всіх ІСІ (-1.1%). Чисті активи венчурних ІСІ на кінець грудня 2022 року

становили 396 140 млн грн, або 96% сукупних чистих активів ІСІ (як і у вересні).

Відкриті ІСІ, серед яких кількість діючих фондів залишалася незмінною впродовж 2022 року (16), втратили 17.1% ВЧА за 4-й квартал та 19.2% за весь рік (після -1.6% за останні 12 місяців у вересні). Як і у випадку із загальними активами сектору, це відбулося здебільшого за рахунок відтоку капіталу з сектору, хоча і динаміка ринку була неоднозначною, що призвело до переважно негативної переоцінки портфельів фондів. Станом на 31.12.2022 чисті активи сектору становили майже 146 млн грн.

Таблиця 4. Динаміка ВЧА ІСІ у розрізі типів фондів у 4-му кварталі 2022 року та за рік, млн грн

Фонди	31.12.2021	30.09.2022	31.12.2022**	Зміна за 4-й квартал 2022	Зміна за рік
Відкриті	180.5	176.0	145.9	-17.1%	-19.2%
Інтервальні	85.0	63.2	58.5	-7.4%	-31.1%
Закриті (крім венчурних), у т. ч.:	24 085.1	17 697.3	16 269.7	-8.1%	-32.4%
з публічною емісією	5 178.4	4 687.5	4 311.4	-8.0%	-16.7%
з приватною емісією	18 906.7	13 009.7	11 958.3	-8.1%	-36.8%
Усі (крім венчурних)	24 350.6	17 936.5	16 474.1	-8.2%	-32.3%
Венчурні	366 669.7	400 375.2	396 139.6	-1.1%	8.0%
Усі (з венчурними)	391 020.4	418 311.7	412 613.8	-1.4%	5.5%

* Діючі ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів (були визнані такими, що відбулися), перебувають в управлінні КУА та надали звітність за відповідний період (на звітну дату). ** Скориговано значення для відкритих та інтервальних фондів.

** Кількість звітів діючих ІСІ, зокрема, інтервальних та венчурних, була меншою від звичайної/очікуваної, що суттєво вплинуло на динаміку ВЧА (у т.ч. на її знак/напрямок: зменшення кількості звітів було відносно більшим у порівнянні зі скороченням активів). Активи НПФ - за даними звітів 51-го фонду з 57 НПФ в управлінні загалом.

Інтервальні ІСІ у жовтні-грудні 2022 року зменшилися за ВЧА загалом на 7.4%, а за даними 12-ти фондів, звіти яких наявні на початок та кінець 4-го кварталу, – на 6.6%. За весь 2022 рік чисті активи сектору скоротилися на 31.1% (для незмінних 12-ти фондів – на 27.9%).

Закриті ІСІ з публічним розміщенням, за скорочення кількості звітів цих фондів на три (-9.1%), зазнали зменшення сукупної ВЧА на 8.0% за 4-й квартал 2022 року. Річне скорочення сектору у грудні сповільнилося до -16.7% (із 22.4% у вересні).

Закриті ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних), звітів яких у 4-му кварталі було на 5

менше (-13.5%), втратили майже так само – 8.1% ВЧА. Річне скорочення їхніх чистих активів у грудні 2022 року посилилося до -36.8% (із 25.2% у вересні).

Відносно більше скорочення ВЧА відкритих ІСІ у порівнянні з інтервальними та закритими (крім венчурних) у 4-му кварталі 2022 року призвело до скорочення частки перших у сукупній ВЧА невенчурних ІСІ з майже 1% до 0.9%. А проте, за цілий рік відкриті фонди зменшилися відносно слабше, тож річна динаміка їхньої ваги на ринку ІСІ (крім венчурних) дещо зросла (рис. 10).

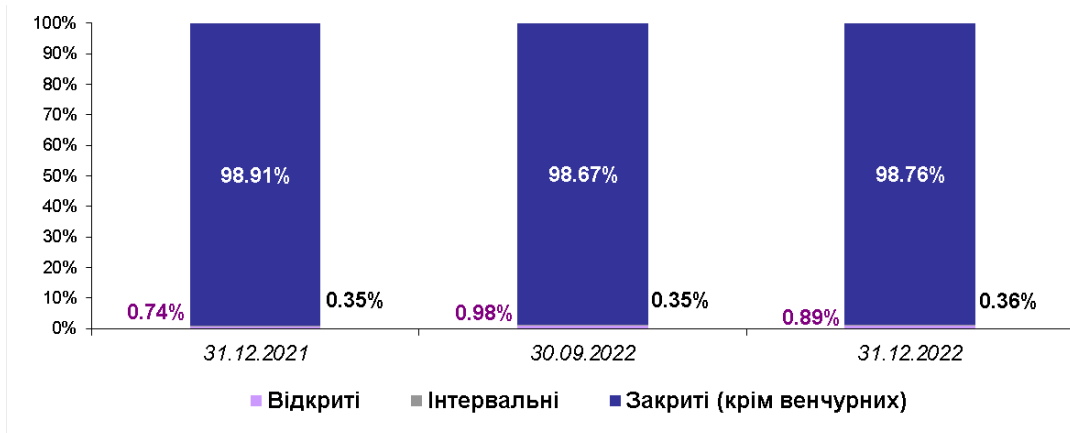

Рис. 10. Динаміка розподілу ВЧА невенчурних ІСІ за типами фондів у 2022 році

Різномірна динаміка чистих активів венчурних ІСІ та усіх інших секторів фондів у 2022 році в цілому, зі значним зменшенням чистих активів останніх в умовах відтоку капіталу з відкритих фондів

і зменшення кількості (звітів) фондів у решті секторів, скоротило частку невенчурних ІСІ у сукупній ВЧА галузі більш ніж у півтора рази – із 6.6% до 4.0% (рис. 11).

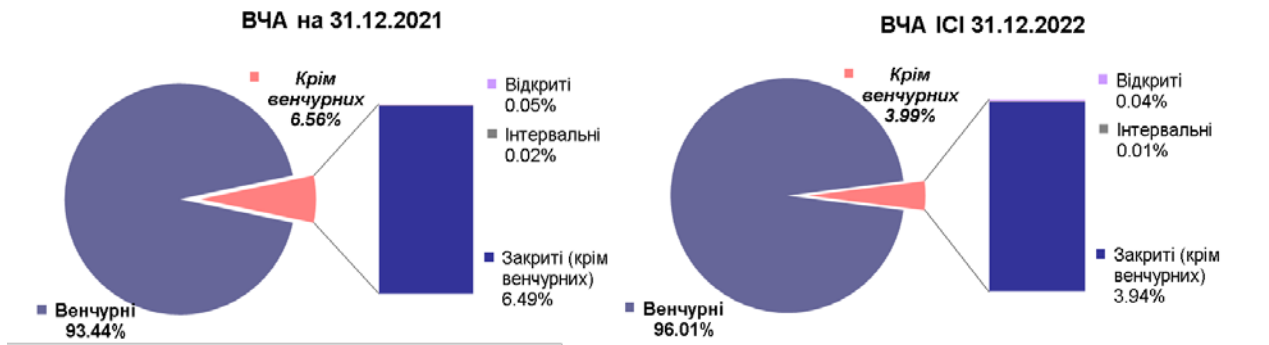

Рис. 11. Розподіл ВЧА ІСІ за типами фондів станом на 31.12.2022 р.

2.4. Чистий притік/відтік капіталу у відкритих ІСІ

Після зупинки роботи ринку 24 лютого внаслідок повномасштабної російської агресії в Україні, рух капіталу в українських відкритих ІСІ було знову дозволено регулятором із 22 серпня 2022 року.

У січні сектор втратив 1.4 млн грн через чистий відтік, однак чисті продажі переважали вже у лютому (до 24.02), що сформувало позитивний результат 1-го кварталу (2.2 млн грн).

Із відновленням роботи ринку в серпні, попри можливість вийти з відкритих ІСІ, нею скористалися дуже мало інвесторів фондів до закінчення 3-го кварталу: чистий відтік у серпні був майже нульовим, а у вересні становив лише близько 2 тис. грн. Проте, вже у жовтні він посилювався аж до 14.6 млн грн і, після спаду у листопаді, знову прискорився – до 11.0 млн грн (рис. 12). При цьому місцевий ринок капіталу за перший місяць після відновлення роботи 8 серпня

впав на понад 16%, хоча до кінця вересня дещо скоригувався нагору і скоротив падіння до 11.4%. Майже весь жовтневий відтік припав на один фонд із загальної кількості 16 діючих відкритих ІСІ, а його лєвова частка – на початок місяця, на початку стрімкого падіння ринку (за індексом УБ). У грудні ж понад 90% відтоку капіталу з одного фонду – і сектору відкритих ІСІ в цілому – припало на першу половину місяця, до коригування ринку нагору на близько 9 проц.п.

Загалом, у жовтні-грудні 2022 року (негативний) рух капіталу відбувався у двох відкритих фондах щомісяця. На один із них (фонд змішаних інвестицій) припало 98% квартального чистого відтоку. Цей фонд також мав негативний рух капіталу за цілий 2022 рік і сформував 96% секторального річного відтоку.

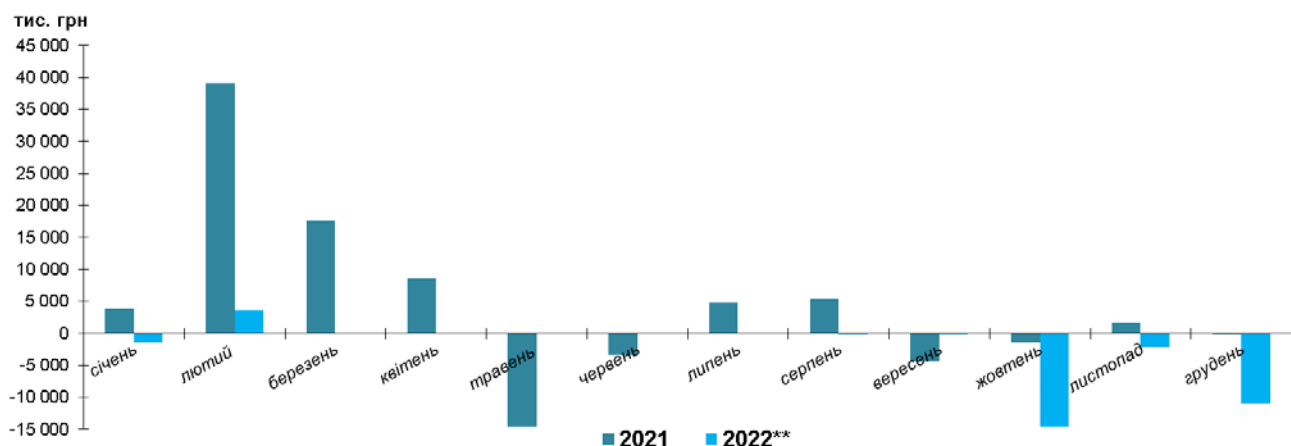

Рис. 12. Щомісячний чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2021-22 рр. (за щоденними даними)

Таким чином, рух капіталу у відкритих ІСІ було дозволено регулятором фактично протягом півроку впродовж 2022 року і за цей час фонди втратили загалом 25.5 млн грн у вигляді чистого відтоку капіталу – проти майже 57 млн грн чистого притоку за 2021 рік (рис. 13, 14).

При цьому тільки за 4-й квартал сукупний відтік сягнув -27.7 млн грн (після майже відсутнього – за 3-й та за аналогічний період 2021 року, рис. 13).

Упродовж 2022 року кількість відкритих ІСІ із чистим притоком коливалася від трьох-чотирьох у січні-лютому (до 24.02) до одного у серпні (з 22.08)-

вересні, а фондів із чистим відтоком – від чотирьох у січні та двох у лютому до нуля у серпні-вересні – і знову двох у жовтні-грудні.

Загалом, за 2022 рік певний рух капіталу мали 7 фондів із усіх 16-ти у секторі. Із них 6 фондів мали чистий відтік за рік, один – незначний притік.

Несуттєво зросли кошти іноземних роздрібних інвесторів в українських відкритих фондах у 4-му кварталі та 2022 році в цілому. Водночас, сукупна вартість внесків місцевих роздрібних інвесторів найбільше скоротилася. Кількісно ж саме остання категорія учасників відкритих фондів зменшилася, тоді як нерезидентів – не змінилася.

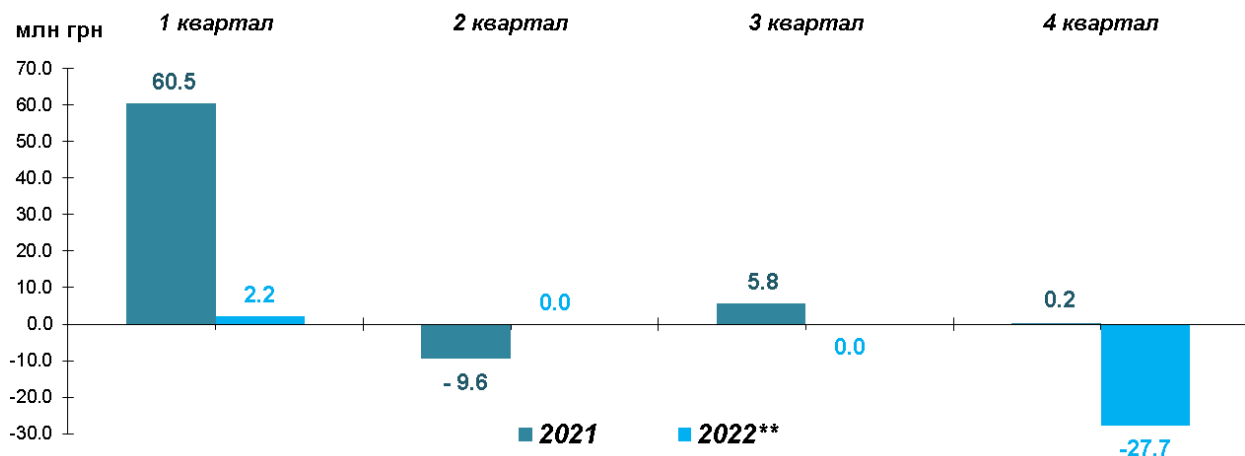

Рис. 13. Чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2021-22 рр., поквартально

** Розміщення та викуп ЦП ІСІ були зупинені НКЦПФР із 24.02.2022 до 22.08.2022 у зв'язку з воєнним станом в Україні.

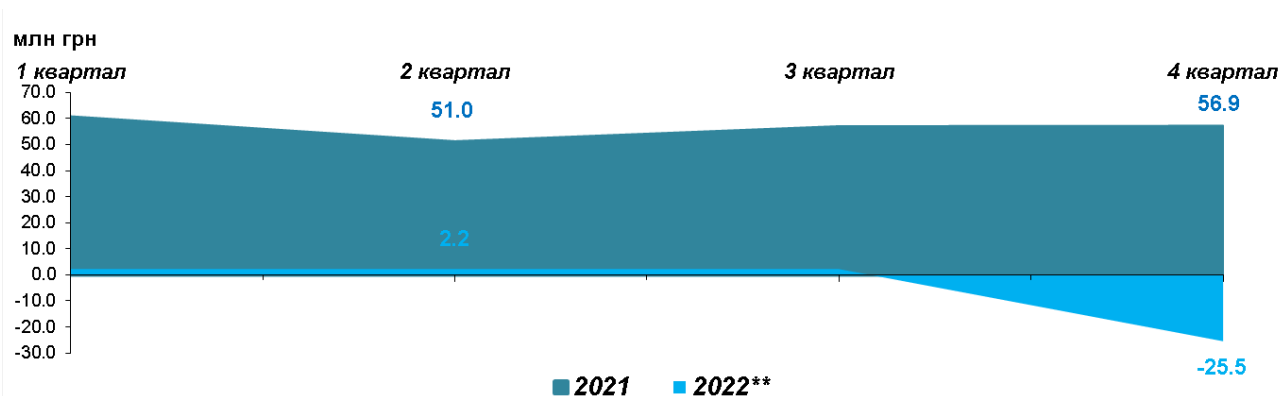

Рис. 14. Чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2021-22 рр., нарастаючим підсумком з початку року

У 2022 році ринки капіталу в Європейському Союзі та світі переважно падали і відбувався відтік капіталу з індустриї колективних інвестицій. Це сталося внаслідок побоювань інвесторів щодо глобальної

економічної рецесії, підвищення базових ставок центральними банками в умовах посиленої інфляції та різкого зростання турбулентності у міжнародній торгівлі через повномасштабне вторгнення росії в

Україну у лютому й подальше поетапне запровадження санкцій проти країни-агресора. У жовтні-грудні, проте, на тлі певного «заспокоєння» ринків, уповільнення інфляції і пошавлення інвесторів, галузь фондів також мала переважно позитивні результати.

За 4-й квартал 2022 року індустрія інвестиційних фондів ЄС отримала чистий притік капіталу, що, за даними EFAMA, становив **75 млрд євро** (після відтоку 137 млрд євро у 3-му та 232 млрд євро рік тому). **За цілий 2022 рік фонди втратили 285 млрд євро у вигляді чистого відтоку** (після притоку 887 млрд євро у 2021-му)⁶. Це був небачений відтік із 2008 року, коли розгорілася Світова фінансова криза.

Позитивний квартальний результат забезпечили **UCITS⁷-фонди**, де чисті продажі за жовтень-грудень 2022 року становили **128 млрд євро** (після -123 млрд євро у 3-му кварталі та +238 млрд євро рік тому). За весь 2022 рік UCITS втратили через чистий відтік **184 млрд євро** (після притоку 812 млрд євро у 2021-му).

AIF⁸-фонди у 4-му кварталі 2022 року продовжували зазнавати втрат: **-53 млрд євро** за три місяці (після -14 млрд євро у 3-му та -5 млрд євро рік тому). За цілий 2022 рік AIF втратили **101 млрд євро** внаслідок чистого відтоку капіталу (після 75 млрд євро притоку у 2021-му).

Найбільші категорії фондів зазнали відтоку у 2022 році, хоча серед UCITS у 4-му кварталі деякі з них – зокрема *фонди грошового ринку* мали значний

чистий притік (164 млрд євро, після -15 млрд євро у 3-му кварталі та +91 млрд євро рік тому). Це відбулося здебільшого через кризу на боргових ринках у Великобританії у жовтні, що змусило тамтешні пенсійні фонди перевести кошти з облігацій до цих фондів і забезпечило сукупний позитивний результат для усіх UCITS. Річні додаткові надходження до UCITS *грошового ринку* становили 14 млрд євро (після -2 млрд євро у 2021-му).

Чистий відтік із *фондів акцій* загалом у 2022 році був найбільшим. Однак UCITS цього класу втратили у 4-му кварталі «лише» 8 млрд євро (+57 млрд євро рік тому) і це відбулося після відтоку -70 млрд євро у 3-му та додало до річного відтоку 70 млрд євро (+405 млрд євро у 2021-му). Відтік із AIF-фондів акцій за 2022 рік сягнув 219 млрд євро – переважно через нові пруденційні правила – із них 105 млрд євро за 4-й квартал.

Чисті активи UCITS та AIF у 4-му кварталі 2022 року додали 0.8% (зокрема UCITS – на 1.9%) на тлі відновлення ринків капіталу, але за весь рік – зменшилися на 12.4%. Близько 90% цього падіння припало на негативну переоцінку портфелів фондів через відповідну динаміку ринків, решта – через відтік капіталу. *Сукупна ВЧА фондів у ЄС та ЄЕЗ* на кінець грудня становила 19.1 трлн євро (після пікових 21.8 трлн євро на початку 2022 року та 18.9 трлн євро у вересні). Із них близько 63%, тобто 12 трлн євро, було в UCITS, чисті активи яких зменшилися на 13.3% за рік, а AIF – на 10.7%.

2.5. Інвестори ICI

У 2022 року найбільші зміни у структурі власності відбулися у закритих ICI, зокрема – з приватним розміщенням (крім венчурних), хоча це може бути частково зумовлено зменшенням кількості (звітів) фондів у цьому секторі за цей період. В інших секторах ICI зміни у розподілі коштів інвесторів за категоріями були більш помірковані.

Найбільшою категорією учасників ICI за обсягом сукупних інвестицій (часткою у чистих активах), як і раніше, були **юридичні особи-резиденти**, але їхня вага у 2022 році загалом і у 4-му кварталі зокрема продовжувала знижуватися: із 46.9% на початку року та 46.2% у вересні до 46.1% у грудні. На кварталному проміжку це відбулося через дещо

⁶ За наявними даними щодо 29-ти країн, асоціації яких є членами EFAMA (24 країни-члени ЄС, у т. ч. Польща (колишній член EFAMA), а також Великобританія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія і Туреччина) – див. [European Quarterly Statistical Release in the Q4 2022 & for the FY 2022](https://www.efama.org) на сайті EFAMA: <http://www.efama.org>.

⁷ У цьому контексті довгострокові фонди UCITS – усі класи UCITS, окрім фондів грошового ринку. UCITS (Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities) – підприємства з колективного (спільного) інвестування в оборотні цінні папери (такі, що перебувають в обігу на регульованих ринках); є відкритими фондами із публічним розміщенням жорсткими вимогами до

складу, якості, ліквідності та структури активів. Регулюються відповідною Директивою (Directive 2009/65/EC від 13 липня 2009, зі змінами згідно з Directive 2014/91/EU від 23 липня 2014) та іншими пов'язаними актами законодавства ЄС. Є найбільш подібними до українських відкритих ICI (диверсифікованих та спеціалізованих, з публічним розміщенням).

⁸ AIF (Alternative Investment Funds) – фонди альтернативних інвестицій; фактично включають усі інші регульовані фонди, що не є UCITS. Компанії, що здійснюють управління такими фондами, регулюються Директивою AIFMD (Directive 2011/61/EU of 8 June 2011). Більшість українських ICI за своїми характеристиками подібні саме на AIF.

більш стрімке скорочення коштів цих інвесторів порівняно з іншими категоріями, а на річному – через менш активне відносно зростання їхніх коштів – на 3.7% (порівняно з +5.5% загалом для ВЧА ІСІ за 2022 рік).

За секторами ІСІ, кошти цих інвесторів у 4-му кварталі зменшилися в усіх (у цілому, на 1.6%), а за цілий 2022 рік – зросли тільки у венчурних фондах (+3.9%). У відкритих ІСІ кошти юридичних осіб-резидентів скоротилися на 5.7% за жовтень-грудень і

на 2.2% за весь 2022 рік. А проте, це було відносно слабше, ніж для двох інших категорій інвесторів у секторі, тому їхня частка тут зросла із 6.4% на початку 2022 року та 6.8% у вересні до 7.8% у грудні.

Найбільшу частку компанії-резиденти України на кінець 2022 року зберігали у закритих ІСІ з публічним розміщенням (74.9%, після 69.4% у вересні та 66.6% на початку року), а також у венчурних ІСІ (46.9%, після 47.1% та 48.7% відповідно, рис. 15).

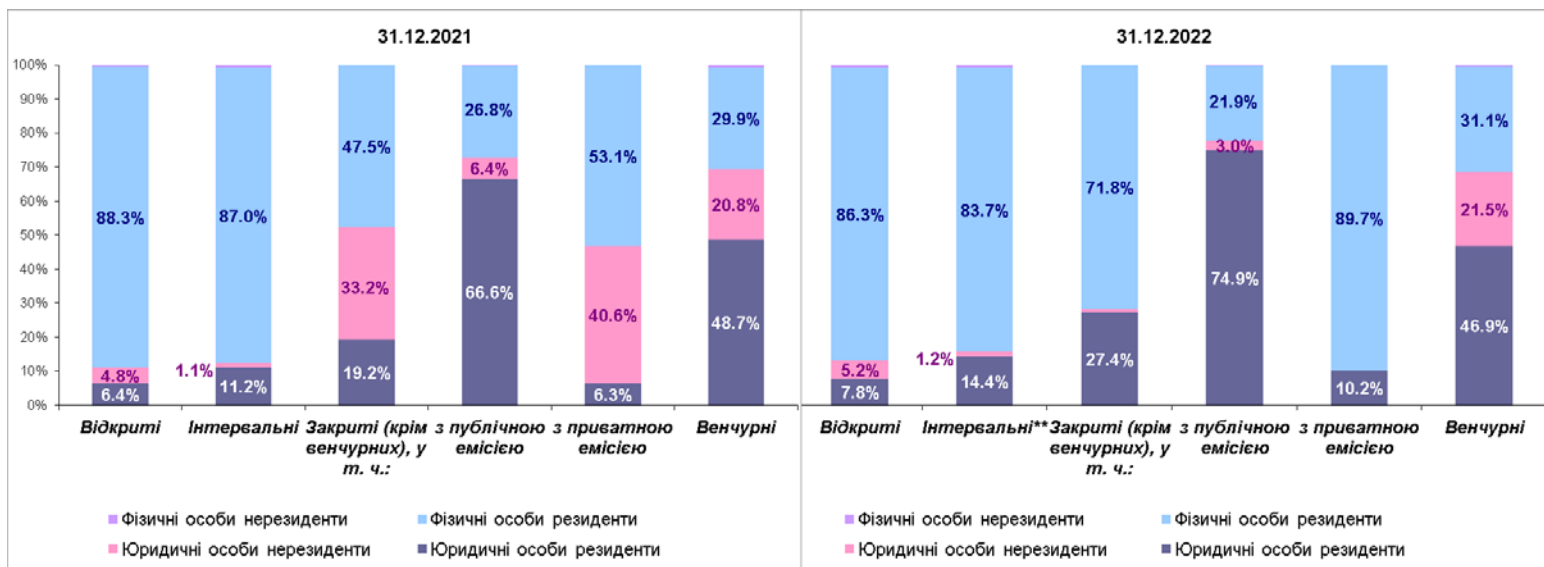

Рис. 15. Вкладення в ІСІ за категоріями інвесторів на початок та кінець 2022 року, частка у ВЧА⁹

** Відсутні дані двох із 14-ти діючих інтервальних ІСІ.

Фізичні особи-резиденти у 2022 році збільшили свої кошти тільки в ІСІ закритого типу, зокрема й венчурних, хоча у 4-му кварталі вона дещо зменшилася (за наявними звітами). У цілому, сукупна вартість вкладень цих інвесторів зросла на 11.4% за рік (-1.4% за 4-й квартал), що забезпечило 64% річного приросту ВЧА ІСІ в цілому. Сукупна вартість інвестицій цієї категорії учасників у венчурних ІСІ збільшилася за 2022 рік на 12.5% (-0.6% за 4-й квартал).

У відкритих ІСІ у 2022 році сукупна вартість вкладень роздрібних інвесторів-резидентів скоротилися на 21.0% (за 4-й квартал – на 18.6%), що супроводжувалося зменшенням їхньої кількості у цьому секторі. Врешті, вага місцевих роздрібних інвесторів у ВЧА цих ІСІ понизилася з 88.3% на

початку 2022 року та менш ніж 88% у вересні до 86.3% у грудні.

Загалом, частка фізичних осіб-резидентів у ВЧА всіх ІСІ зростала далі: з майже 31% на початку 2022 року до 32.7% у грудні (як і у вересні).

Сукупна вартість вкладень усіх **іноземних інвесторів** в ІСІ за 2022 рік збільшилася: +0.9% (-1.0% за 4-й квартал). Це відбулося за рахунок компаній-нерезидентів (+1.1% за рік та -1.1% за 4-й квартал). Зростання коштів нерезидентів у 2022 році відбулося тільки у венчурних ІСІ (+11.5%, проте -0.9% за 4-й квартал), де їхня частка у сукупній ВЧА збільшилася з 20.8% на початку року до 21.5% у грудні. А проте, в усіх ІСІ в цілому вона зменшилася з 21.6% до 20.7% на тлі на порядок стрімкішого нарощення коштів фізичних осіб-резидентів упродовж року.

⁹ Без урахування цінних паперів фондів на пред'явника, що перебувають в обігу.

На кінець 2022 року 97.8% іноземних вкладень в усіх ІСІ в цілому утримували **компанії-нерезиденти** (як і у вересні, після 97.6% рік тому), а 99.8% їхніх коштів перебували у **венчурних** фондах (після 99.6% у вересні та 90.7% рік тому). У відкритих фондах і в інших секторах ІСІ (крім венчурних) сукупна вартість інвестицій цих учасників у 2022 році зменшилася, найбільш суттєво – у закритих фондах (-98.4%), де їхня вага опустилася з 33.2% до 0.8%.

Сукупні кошти **роздрібних іноземних інвесторів** у жовтні-грудні зросли в усіх секторах ІСІ

(зокрема, у відкритих ІСІ – на 3.2%, у закритих невенчурних – у 2.5 рази), а за весь 2022 рік – тільки у відкритих ІСІ (+1.6%). Їхня частка у ВЧА сектору зросла із 0.5% на початку 2022 року та у вересні до 0.6% у грудні, а в усіх ІСІ – несуттєво зменшилася у межах 0.5.

Кількість інвесторів ІСІ на 31.12.2022 року становила **151 073** (табл. 5)*. Із них 98.1% були фізичними особами - резидентами України, 93.6% – учасниками інтервальних фондів¹⁰, 1.1% – відкритих, 2.8% – венчурних.

Таблиця 5. Інвестори ІСІ за категоріями, кількість та частка у загальній кількості, станом на 31.12.2022 р.

Фонди	Юридичні особи				Фізичні особи				РАЗОМ	Q4 2022	2022
	резиденти		нерезиденти		резиденти		нерезиденти				
Відкриті	21	1.27%	2	0.12%	1 625	98.43%	3	0.18%	1 651	-2.25%	-2.83%
Інтервальні*	19	0.01%	1	0.00%	141 409	99.98%	3	0.00%	141 432	-47.72%	-47.72%
Закриті (крім венчурних), у т. ч.:	327	8.54%	6	0.16%	3 486	91.09%	8	0.21%	3 827	-2.72%	-2.35%
з публічною емісією	169	4.75%	4	0.11%	3 376	94.91%	8	0.22%	3 557	-3.81%	-3.47%
з приватною емісією	158	58.52%	2	0.74%	110	40.74%	0	0.00%	270	14.41%	15.38%
Усі (крім венчурних)	367	0.25%	9	0.01%	146 520	99.73%	14	0.01%	146 910	-46.80%	-46.80%
Венчурні	2 063	49.56%	340	8.17%	1 729	41.53%	31	0.74%	4 163	-3.97%	5.74%
Усі (з венчурними)	2 430	1.61%	349	0.23%	148 249	98.13%	45	0.03%	151 073	-46.14%	-46.06%

* Відсутні дані двох із 14-ти діючих інтервальних ІСІ.

Зважаючи на відсутність даних на кінець року двох інтервальних фондів із великою кількістю дрібних інвесторів, є сенс аналізувати динаміку тільки у межах окремих – усіх інших – секторів ІСІ, хоча зменшення кількості (звітів) закритих фондів дещо впливає на оцінку змін у їхній структурі учасників.

У відкритих ІСІ кількість інвесторів за 2022 рік зменшилася на 2.8% (-48), у т.ч. на 2.2% (-38) – за 4-й квартал. Станом на 31.12.2022 їх у цьому секторі було 1 651.

Додалося інвесторів цього року тільки у закритих ІСІ, у т.ч. венчурних: +31 (+0.8%), хоча за 4-й квартал їх поменшало: -172 (-4.0%). Станом на 31.12.2022 їх у цьому секторі налічувалося 4 163.

У закритих ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних) кількість учасників за 2022 рік зросла на 36 (+15.4%), із них у 4-му кварталі – на 34 (+14.4%).

Українських резидентів - корпоративних інвесторів у відкритих ІСІ за 2022 рік побільшало на один (+5.0%), до 21-го, хоча за

4-й квартал їх стало на один менше (-4.5%). Їхня кількісна частка в ІСІ загалом зросла із 0.9% на початку року до 1.3% у грудні (практично як і у вересні). У венчурних фондах кількість цих інвесторів зменшилася на 150 (-6.8%) за 4-й квартал та на 92 (-4.3%) – за цілий 2022 рік.

Фізичних осіб-резидентів у відкритих ІСІ у жовтні-грудні 2022 року поменшало на 37 (-2.2%), а за весь рік – на 49 (-2.9%). У венчурних фондах їхня кількість зменшилася на 9 (-0.5%) за 4-й квартал, але за весь 2022 рік – зросла на 124 (7.7%). В інших закритих ІСІ з приватним розміщенням місцевих роздрібних інвесторів стало більше на 38 (+52.8%) за квартал і на 44 (+66.7%) – за цілий рік. Це була чи не єдина категорія учасників ІСІ, кількість яких збільшилася як у жовтні-грудні, так і за весь 2022 рік.

Компаній та фізичних осіб - нерезидентів у 2022 році загалом і у 4-му кварталі зокрема поменшало в серед учасників ІСІ закритого типу, зокрема й венчурних. Так, в останніх їхня кількість скоротилася на 13 (-3.4%) за квартал і на

¹⁰ Це пов'язано з діяльністю кількох фондів, які з колишніх взаємних фондів було реорганізовано в інтервальні ІСІ та які мають відносно дуже багато дрібних інвесторів.

один (-0.3%) за рік. Серед них було 12 **компаній-нерезидентів** (-3.4%) за 4-й квартал, а також єдиний **індивідуальний іноземний інвестор** (-3.1%), що відповідало й річним змінам для цієї категорії учасників венчурних фондів.

Найбільша частка інвесторів-нерезидентів на кінець 2022 року залишалася у **венчурних ІСІ**: 8.9% (як

і у вересні, після 9.0% на початку року). Із них майже 8.2% становили корпоративні учасники (після понад 8.1% у вересні та понад 8.2% рік тому).

У **відкритих ІСІ** кількість інвесторів-нерезидентів – як корпоративних, так і індивідуальних – не змінилася ні у 4-му кварталі 2022 року, ні за весь рік (5, 0.3%).

2.6. Структура активів ІСІ

У структурі активів ІСІ у 2022 році частка **цінних паперів та деривативів** скоротилася в усіх секторах, окрім закритих невенчурних фондів (рис. 16). За 4-й квартал вона зменшилася в усіх секторах без винятку (табл. 6).

У **венчурних ІСІ** це відбулося на річному проміжку через значно активніше нарощення нерухомості та «інших» активів, на кварталовому – через деяке зменшення сукупної вартості фінансових інструментів на тлі загального збільшення активів сектору.

У **відкритих ІСІ** та у **закритих ІСІ** – як із публічним, так і з приватним розміщенням (крім венчурних) – зменшення сукупної вартості інвестицій

у цінні папери також було більшим за скорочення активів сектору як за 4-й квартал, так і за 2022 рік у цілому. У **відкритих** фондах і кварталове, й річне скорочення відбулося за рахунок державних облігацій та акцій, у й той час як вкладення у корпоративні облігації зросли на обох проміжках. У **закритих ІСІ** сукупні активи у фінінструментах та їхня вага зменшилися також за рахунок корпоративних облігацій.

Загальна **сукупна вартість** усіх цінних паперів і деривативів в активах ІСІ у цілому на кінець 2022 року зменшилася – на 2.5% за 4-й квартал і на 3.8% за весь рік.

Таблиця 6. Зміни у структурі агрегованих портфельів ІСІ за типами фондів у 4-му кварталі 2022 року

Вид активу / Тип ІСІ / Зміна за квартал	Відкриті		Інтервальні		Закриті - з публ. проп.		Закриті - з прив. проп.		Венчурні	
	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%
Інші активи (у т. ч. ДЗ та КП)	0.40	29.5%	17.86	418.4%	6.08	7.5%	-2.94	-3.4%	-0.38	-0.4%
Нерухомість	-	-	-	-	0.00	0.12	3.09	191.4%	0.53	10.5%
Грошові кошти та банківські депозити	7.39	20.9%	-1.94	-10.2%	-0.98	-66.5%	-0.03	-1.4%	-0.06	-3.7%
Банківські метали	0.21	32.0%	-	-	0.01	22.2%	-	-	0.00	9.0%
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	-7.88	-20.2%	16.51	54.0%	-3.82	-45.4%	-0.96	-82.2%	-0.09	-22.6%
Облігації місцевих позик	-0.11	-100.0%	-	-	-0.16	-100.0%	-0.01	-22.5%	0.00	-8.7%
Акції	-2.42	-18.6%	-18.94	-60.4%	-0.87	-22.3%	0.41	7.2%	-0.01	-0.8%
Корпоративні облігації	2.41	23.0%	0.08	6.0%	-0.38	-17.0%	0.32	9.7%	0.08	2.5%
Векселі	-	-	-	-	-	-	0.10	20.9%	-0.01	-1.7%
Інші ЦП та деривативи	-	-	-13.57	-100.0%	0.11	3.6%	0.01	13.9%	-0.05	-3.5%
Цінні папери та деривативи	-8.00	-12.8%	-15.92	-20.7%	-5.12	-28.5%	-0.13	-1.2%	-0.09	-1.3%

Відкриті фонди у 2022 року збільшили свої сукупні інвестиції тільки у **корпоративні облігації** серед інструментів ринків капіталу. Останні, проте, залишалися ключовою складовою активів сектору, що на 31.12.2022 становила понад 54% (після майже 69% на початку року та 63% у вересні).

В **інтервальних** фондах вага цінних паперів опустилася із 85% на початку 2022 року та 77% у вересні до 61% у грудні (проте, як і раніше, – найбільше серед усіх секторів ІСІ).

І у **відкритих**, і в **інтервальних** фондах серед цінних паперів найбільшу частку, як і на початку 2022

року, мали **державні облигації (ОВДП)**, а у закритих ІСІ більш популярними були **акції** та **корпоративні облигації** (рис. 16).

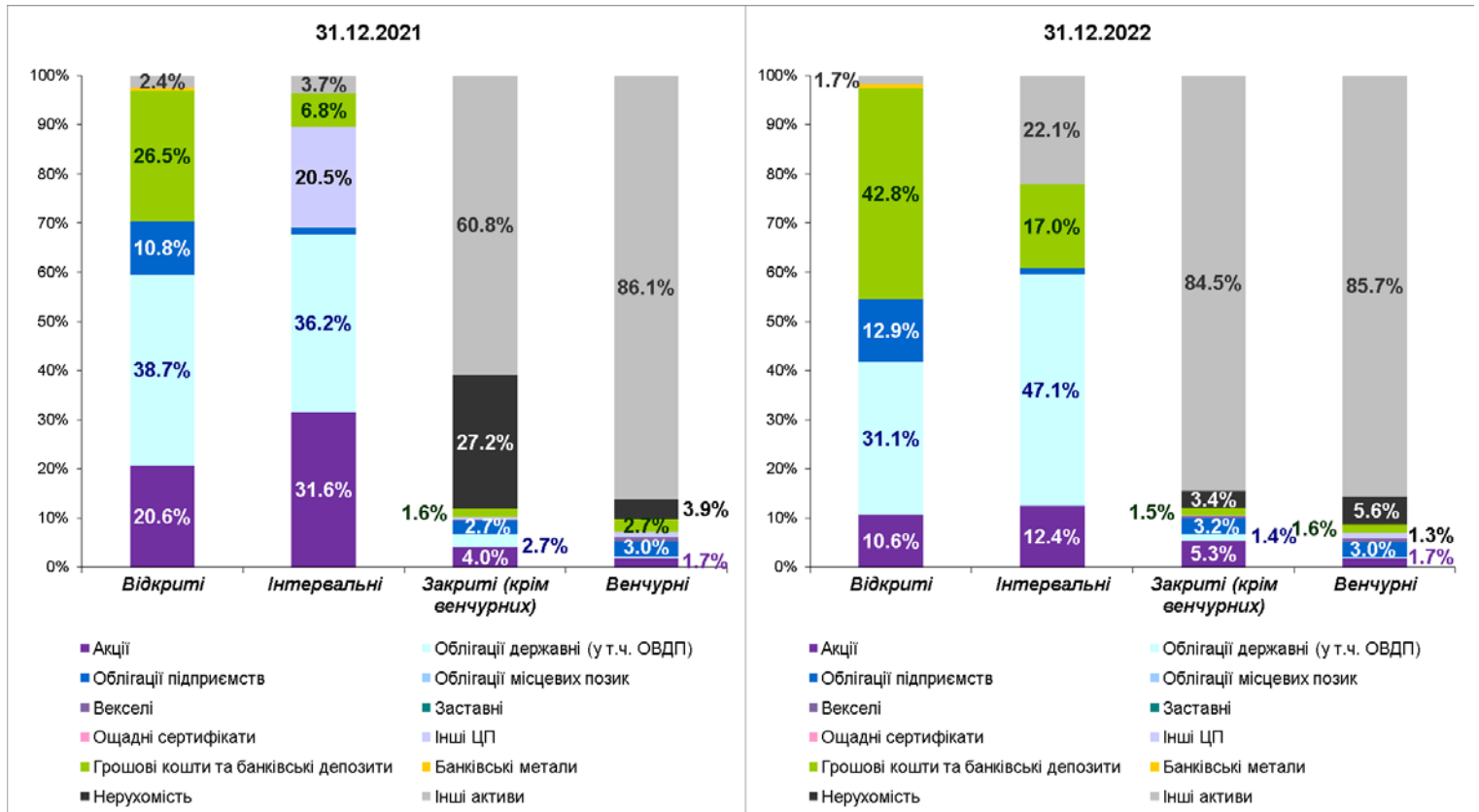

Рис. 16. Структура активів ІСІ за типами фондів на початок та кінець 2022 року

ОВДП протягом 2022 року, особливо з початком повномасштабної війни в Україні та пов'язаного з нею різкого пришвидшення інфляції, втрачали привабливість для інвесторів на тлі збереження урядом попереднього рівня ставок за ними тривалий час і слабкого їх підвищення у липні. Ближче до кінця року ставки зросли, а інфляція дещо спала, тож економічний сенс інвестування у державний борг збільшився, але скористалися цим переважно тільки *інтервальні* ІСІ, де їхня сукупна вартість та вага в активах зросли.

У *відкритих* ІСІ за жовтень-грудень 2022 року частка ОВДП в активах упала з 39.0% до 31.1% в умовах зменшення вартості вкладень у цих інструментах на третину. За цілий рік ці активи сектору скоротилися на понад 35%. В *інтервальних* ІСІ пакет ОВДП зменшився на 2.6% за рік, але зріс у 4-му кварталі на 42.6%, що збільшило його вагу в активах сектору із 33.6% на початку 2022 року та 30.6% у вересні до 47.1% у грудні.

У *закритих* ІСІ з публічним розміщенням сукупна вартість ОВДП в активах за 4-й квартал 2022 року зменшилася наполовину, а за цілий рік – на 63.8%, внаслідок чого їхня вага тут впала з 10.5% на початку січні та 8.4% у вересні до 4.6% на кінець грудня. У *фондах із приватним розміщенням (крім венчурних)* зведений пакет ОВДП на кінець 2022 року, за наявними даними, був на 83.6% менший, ніж у вересні, і на 67.0%, ніж на початку січня, а його частка в активах сектору скоротилася з 0.4% рік тому та 1.2% у 3-му кварталі до 0.2%.

Акції у грудні 2022 року становили 12.4% активів *інтервальних* фондів (після 31.4% у вересні та 30.9% на початку року). Їхня сукупна вартість тут була майже на дві третини меншою, ніж у 3-му кварталі і на 72.0% – ніж на початку року. У *відкритих* ІСІ частка акцій скоротилася з 19.7% рік тому та 13.1% у вересні до 10.6% у грудні 2022 року, адже їхній пакет зменшився за сукупною вартістю майже на третину за квартал і понад 57% за рік.

Корпоративні облигації серед секторів ІСІ, крім венчурних, у 2022 році збільшилися за сукупною вартістю тільки в активах відкритих ІСІ (+2.5%, у т. ч. +2.5% за 4-й квартал), де їхня частка зросла з 10.0% на початку 2022 року та 10.5% у вересні до 12.9% у грудні.

Грошові кошти на поточних і депозитних рахунках ІСІ у банках у жовтні-грудні зросли тільки в активах відкритих фондів (+0.2%), на тлі значного відтоку капіталу з них, а за весь 2022 рік – також в інтервальних (+21.8% для перших, 5.2% для других). В ІСІ в цілому вони зменшилися на 4.1% за 4-й квартал і на 39.6% за рік (на 98% за рахунок венчурних фондів). Частка грошей в активах ІСІ скоротилася з 2.6% на початку року до 1.6% (майже як і у вересні). Частка готівки й депозитів у відкритих фондах зросла з 27.9% на початку 2022 року та 35.4% у вересні до 42.8% у грудні, а в інтервальних – із 11.2% до 17.0% (але зменшилися з майже 19% у вересні).

«Інші» активи¹¹ – найбільша складова активів венчурних та інших фондів закритого типу – у перших збільшилися за 2022 рік на 6.3%, а за 4-й квартал майже не змінилися. Врешті, їхня частка в активах сектору зросла з 85.3% на початку року до 85.7% у грудні (зменшилася з 86.1% у вересні).

Сукупна вартість **нерухомості** у венчурному секторі у 2022 році зросла на третину, а у 4-му кварталі – на 10.9%. Її вага в активах цих ІСІ підвищилася з 4.4% на початку січня та 5.1% у вересні до 5.6% у грудні.

Портфель цінних паперів та деривативів усіх ІСІ в цілому у 2022 року зменшився на 1.9% і на 31.12.2022 коштував 38 180 млн грн (табл. 7). Це відбулося здебільшого за рахунок вкладень у державних та муніципальних облигаціях, а також в «інших» цінних паперах та деривативах у венчурних ІСІ, у той час як сукупні вкладення в акції та корпоративні облигації тут зросли. Загалом, в усіх фондах у цілому частка акцій у фінансовому портфелі на кінець 2022 року залишалися другою найбільшою і зросла з 22.4% до 25.5% за рік.

Що стосується *корпоративних облигацій*, то вони посилили своє лідерство у портфелі ІСІ в цілому: 41.9%, після 39.8% у вересні та 39.6% на початку 2022 року. Їхня сукупна вартість за рік зросла на 3.7%.

ОВДП скоротилися в активах ІСІ сукупно на 40.4% з початку 2022 року, що, разом із позитивною динамікою вкладень у корпоративні цінні папери, понизило вагу перших у фондовому портфелі ІСІ з 8.2% до 5.0%.

Обсяг *векселів* в активах ІСІ зменшився за 2022 рік на 4.0%, а його частка в агрегованому портфелі усіх фондів – із 10.6% до 10.4%.

Зведений пакет *інших цінних паперів та деривативів* у активах ІСІ зменшився на 7.1% за цей рік, а його частка у портфелі інструментів ринків капіталу – з 18.2% до 17.2%. На кінець 2022 року 99.6% із них перебували у венчурних ІСІ (після майже 90% на початку січня та 97.3% у вересні).

Таблиця 7. Портфель цінних паперів та деривативів ІСІ, станом на 31.12.2022 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн грн		Зміна за 2022 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2021*	31.12.2022	млн грн	%	31.12.2021*	31.12.2022
Векселі	4 124.9	3 958.3	-166.7	-4.0%	10.6%	10.4%
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	3 204.0	1 909.5	-1 294.6	-40.4%	8.2%	5.0%
Облігації місцевих позик	1.0	12.4	11.4	1170.5%	0.0%	0.0%
Ощадні сертифікати	354.8	0.0	-354.8	-100.0%	0.9%	0.0%
Інші ЦП та деривативи	7 077.2	6 575.1	-502.1	-7.1%	18.2%	17.2%
Всього	38 909.2	38 180.3	-728.9	-1.9%	100.0%	100.0%

* Дані на 31.12.2021 уточнено з урахуванням додатково отриманої звітності.

Вартість портфеля ІСІ, крім венчурних, у 2022 році зменшилася на 32.2%. На кінець вересня цей портфель коштував 1 861 млн грн. Це відбулося через скорочення пакетів майже усіх видів наявних в активах цих фондів цінних паперів, однак найбільше –

за рахунок *ОВДП* (-59.2%), що опустилися з другої на третю позицію за часткою у портфелі: з 27.8% до 16.8% (табл. 8).

Сукупна вартість вкладень невенчурних фондів в акції зменшилася за рік на 14.3% – найменше

¹¹ До «інших» активів належать корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах, а також дебіторська заборгованість, у тому числі

позики компаніям, у яких ІСІ володіють часткою в капіталі (для венчурних фондів).

серед основних видів інструментів у портфелі цих ІСІ. Тож вони утрималися на першій позиції в ньому, навіть збільшивши вагу – із 38.5% на початку 2022 року до 48.7% у грудні.

Корпоративні облигації, частка яких на початку 2022 року становила рівно чверть від сукупної вартості портфеля цінних паперів і деривативів

невенчурних ІСІ, до 31.12.2022 сукупно зменшилися «тільки» на 20.9% за 2022 рік, що на тлі загального скорочення портфеля збільшило їхню вагу 29.2%.

Обсяг облигацій місцевих позик в активах ІСІ, крім венчурних, зменшився за рік майже учетверо, а його вага у фондовому портфелі – з 0.8% до 0.3%.

Таблиця 8. Портфель цінних паперів та деривативів ІСІ, крім венчурних, станом на 31.12.2022 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн грн		Зміна за 2022 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2021*	31.12.2022	млн грн	%	31.12.2021*	31.12.2022
Акції	1 056.3	905.7	-150.7	-14.3%	38.5%	48.7%
Облігації підприємств	688.2	544.4	-143.7	-20.9%	25.0%	29.2%
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	763.8	311.9	-451.9	-59.2%	27.8%	16.8%
Векселі	37.7	67.2	29.4	78.0%	1.4%	3.6%
Облігації місцевих позик	22.0	6.0	-16.0	-72.7%	0.8%	0.3%
Інші ЦП та деривативи	179.1	26.3	-152.8	-85.3%	6.5%	1.4%
Всього	2 747.2	1 861.5	-885.7	-32.2%	100.0%	100.0%

* Дані на 31.12.2021 уточнено з урахуванням додатково отриманої звітності.

Диверсифіковані ІСІ у 4-му кварталі 2022 року та за весь рік у цілому мали збільшення сукупної вартості зведеного портфеля фінансових інструментів - на 15.0% за рік. Станом на 31.12.2022 він коштував понад **84 млн грн** (табл. 9).

Найсуттєвіше на це вплинула динаміка пакета державних облигацій (ОВДП): +85.1%. Його частка зросла за рік із 38.6% до 62.1% і вивела ці інструменти на першу позицію у зведеному портфелі.

Пакет акцій у цих фондах за 2022 рік зменшився на понад 70%, а його вага – з 57.0% на початку року до 14.8% у грудні – третя найбільша у портфелі.

Сукупна вартість корпоративних облигацій у диверсифікованих ІСІ на кінець 2022 року становила 15.9%, завдяки збільшенню за рік майже у 4.5 раза.

Вкладення цих фондів в облигації місцевих позик відновилися до 7.2% портфеля (із 0.2% на початку року).

Таблиця 9. Портфель цінних паперів та деривативів диверсифікованих ІСІ, станом на 31.12.2022 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн грн		Зміна за 2022 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2021*	31.12.2022	млн грн	%	31.12.2021*	31.12.2022
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	28.0	51.9	23.9	85.1%	38.6%	62.1%
Облігації підприємств	3.0	13.2	10.3	343.1%	4.1%	15.9%
Акції	41.4	12.4	-29.0	-70.1%	57.0%	14.8%
Облігації місцевих позик	0.2	6.0	5.8	3435.1%	0.2%	7.2%
Всього	72.6	83.5	10.9	15.0%	100.0%	100.0%

* Дані на 31.12.2021 уточнено з урахуванням додатково отриманої звітності.

2.7. Доходність ІСІ та інших напрямків інвестування

В умовах воєнного стану, 2022 рік і 4-й квартал зокрема були надзвичайно складними періодами для діяльності ІСІ, а особливо – фондів, що інвестують у цінні папери (у низці секторів їхня частка традиційно перевищувала 50%, в окремих – майже 85% на початку року). Попри те, що ключовий індикатор блакитних фішок українського ринку – із 6-7 емітентами акцій упродовж 2022 року – мав доволі позитивне завершення року (у зв'язку з корекцією нагору після значного падіння), його річний результат був від'ємним – як і для більшості секторів фондів. Проте, окремим із них вдалося забезпечити приріст інвестицій своїх учасників за рік. При цьому, тільки в відкритих та інтервальних ІСІ на початку 2022 року в активах було разом 83 емітенти, на кінець року – 64 (без урахування відсутніх даних двох із 14-ти інтервальних фондів), а випусків цінних паперів загалом – 109 та 87 відповідно.

4-й квартал був першим повним періодом після відновлення регулятором роботи ринків капіталу та звичайної діяльності ІСІ у 2022 році (з 8 серпня, а для відкритих фондів – із 22 серпня, майже через півроку після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну).

Найбільш доходними у 4-му кварталі, серед різноманітних інструментів для інвестування для роздрібних інвесторів були банківські строкові річні депозити у євро та золоті: +9.5% та +9.4% відповідно (рис. 14)¹². За доходністю за весь 2022 рік вони також були серед лідерів: +26.6% та +38.2% відповідно. Вклади у доларах США (за офіційним курсом, що був зафіксований НБУ із 24.02.2022, але скоригований на чверть у липні) принесли за рік у середньому +36.4% через зміну курсу, хоча за 4-й квартал – лише +0.03% через низькі ставки.

Серед ІСІ, у 4-му кварталі найвищий результат за середньою доходністю серед фондів за типами та способами розміщення мали відкриті ІСІ: -2.0% (після -7.3% за 1-3-й квартали). Діапазон показників окремих фондів цього типу був у межах від -21.8% до +26.0%. Із 16-ти

відкритих ІСІ 7 забезпечили зростання вартості своїх сертифікатів за цей час (44%). Вони ж були доходнішими за строкові річні депозити у доларах; також, доходність двох відкритих фондів була більшою, ніж індексу українських акцій УБ та 1-річних ОВДП за цей період, а один фонд випередив валютні і «золотий» депозити і більш ніж покрити втрати від інфляції.

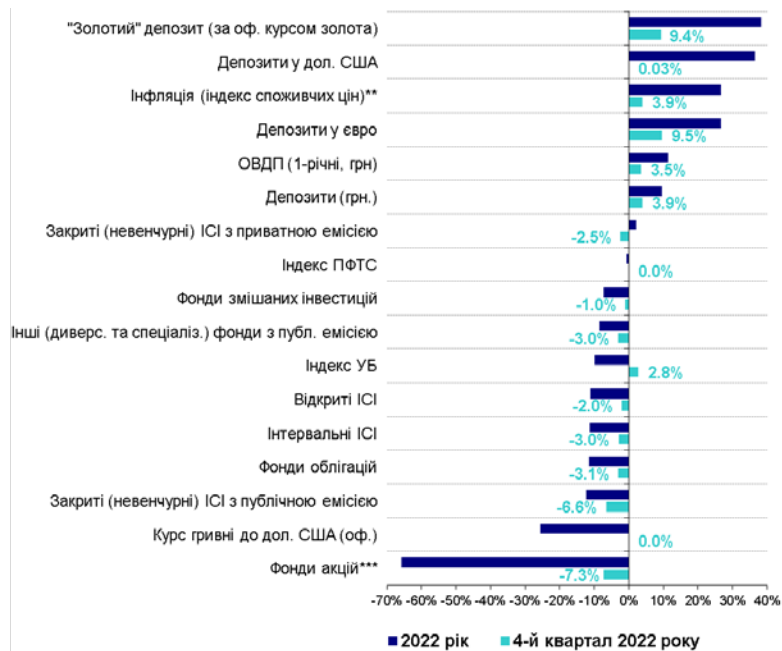

Рис. 17. Доходність ІСІ, депозитів, індексів акцій та рівень інфляції у 4-му кв. 2022 р. та у 2022 році¹³ (ренкінгування за річним показником)

Закритим ІСІ з приватним розміщенням у жовтні-грудні 2022 року показали другий відносно кращий результат: -2.5% (після +5.0% у 3-му). Діапазон показників різних фондів у секторі був у межах від -43.9% до +40.8%. Позитивну доходність забезпечили 12 фондів (39%) із 31-го. Із них також 5 фондів мали вищу доходність, ніж індекс УБ за цей період.

Інтервальні ІСІ за 4-й квартал мали середні -3.0% (після -17.3% за перші 9 місяців 2022 року).

¹² Для адекватного порівняння доходності різних напрямків інвестування (видів активів) необхідно враховувати ліквідність ІСІ, зокрема, відкритого типу, що дозволяють виходити з інвестицій у будь-який робочий день без втрати доходності, на відміну від строкових банківських вкладів, які, переважно, передбачають перерахунок відсоткового доходу при достроковому поверненні коштів за ставкою вкладів на поточних рахунках (близькою до нуля). Водночас, розрахована доходність ІСІ не враховує можливі комісії та інші витрати при вході/виході до/із фондів. Також не враховується

оподаткування інвестиційного прибутку при виході з фонду та оподаткування відсотків за депозитами.

¹³ Доходність ІСІ розрахована за даними звітності за 4-й квартал 2022 року щодо 16-ти відкритих, 12-ти інтервальних, 60-ти закритих ІСІ (у т. ч. 29-ти із публічним розміщенням та 31-го – з приватним) та за даними звітності за попередні періоди – див. Ренкінги: ІСІ за типами фондів та ІСІ (диверсифіковані публічні) - за класами фондів. Інфляція розрахована за даними Державної служби статистики України (до попереднього місяця). Дані щодо цін/доходності нерухомості за цей період відсутні.

Позитивну доходність забезпечили два фонди (17%) із 12-ти. Один фонд несуттєво відстав від індексу УБ за цей період.

Закриті ІСІ з публічним розміщенням показали середню доходність **-6.6%** (після -7.3% за 1-3-й квартали). Діапазон показників різних фондів у секторі був у межах від -53.4% до +33.7%. Із 29-ти цих ІСІ кварталний приріст інвестицій забезпечили 10 (34%). Також, 8 фондів були доходнішими у цей період за індекс УБ, 7 – ніж однорічні ОВДП, 6 – ніж річні строкові депозити у гривні та більш ніж компенсували втрати від інфляції, один – забезпечив більший дохід, ніж депозити у золоті та в євро.

Найбільш успішними за доходністю серед диверсифікованих і спеціалізованих фондів із публічним розміщенням за класами активів та серед ІСІ загалом у 4-му кварталі були фонди змішаних інвестицій: -1.0% (після -3.8% за перші 9 місяців 2022 року). Результати окремих 20-ти фондів варіювалися від -21.8% до +26.0%, як і для відкритих ІСІ. Загалом, 8 таких фондів (40%) забезпечили позитивну доходність, три фонди були доходнішими у цьому кварталі, ніж індекс УБ та однорічні ОВДП у гривні, два – більш ніж компенсували втрати від інфляції та принесли більший дохід, ніж строкові річні депозити у гривні, один – ніж депозити у євро та золоті.

Фонди облігацій у 4-му кварталі 2022 року також були збитковими: **-3.1%** (після -14.4% за 1-3-й квартали). Із трьох фондів цього класу два принесли позитивні результати за квартал.

Фонди акцій у середньому втратили **7.3%** (після -20.0% за перші 9 місяців 2022 року). Із чотирьох таких фондів на кінець 2022 року один, що належав до цього класу також упродовж року, мав -19.6% за 4-й квартал.

Інші фонди (диверсифіковані та спеціалізовані з публічним розміщенням) у жовтні-грудні 2022 року показали середні - **3.0%** (після -7.8% за 1-3-й квартали).

За весь 2022 рік лідерами за доходністю серед ІСІ були закриті фонди з приватним розміщенням, що були єдиним сектором із позитивним результатом: +2.0% (після +7.0% за 2021-й). Із 30-ти таких фондів 18 (60%) наростили вартість інвестицій своїх учасників, 24 – випередили індекс УБ, 13 – були доходнішими за однорічні гривневі ОВДП, 12 – ніж строкові річні депозити у гривні та більш ніж компенсували втрати від інфляції, 6 – були доходнішими за «золоті» і євро-вклади.

Відкриті ІСІ у 2022 році показали середній результат **-11.0%** (після +4.7% за 2021-й). Із 16-ти таких фондів 6 (38%) забезпечили зростання вартості своїх сертифікатів. Діапазон показників окремих фондів цього типу був у межах від -65.7% до +23.7%.

Найнижчий річний результат показали **закриті ІСІ з приватним розміщенням: -12.3%** (після +17.9% за попередній рік).

Серед диверсифікованих і спеціалізованих ІСІ із публічним розміщенням за класами активів найменші втрати за 2022 рік у цілому, як і за 4-й квартал, мали **фонди змішаних інвестицій (-7.3%**, після +0.5% у 2021-му), хоча серед них понад третина фондів показали позитивний річний результат.

Найбільші збитки у цьому році понесли **фонди акцій (-65.7%**, після +6.2% за 2021-й). Однак це річна доходність у секторі для одного фонду, що потрапив до класу фондів акцій на 31.12.2021 і залишався в ньому упродовж 2022 року. Для 4-х фондів, що потрапили до цього класу на 31.12.2022, середня доходність за 2022 рік становила -21.9%.

3. Резюме

В умовах повномасштабної війни росії проти України, що розпочалася наприкінці лютого 2022 року, галузь управління активами інституційних інвесторів та адміністрування пенсійних фондів в Україні зберігала стійкість і зазнала лише несуттєвого зменшення кількості учасників, а у вартісному вимірі – зросла за підсумками року.

Ключовими трендами індустрії у 2022 році були:

- Зменшення кількості КУА;
- Незначне зменшення кількості ІСІ, зокрема, сформованих фондів – вже традиційно тільки за рахунок венчурних КІФ;
- Продовження зростання сукупної вартості активів та ВЧА визнаних ІСІ, хоч і значно сповільненими темпами, при цьому;
- ВЧА відкритих, інтервальних і закритих ІСІ (крім венчурних) зменшилася, при певному скороченні кількості діючих фондів у цих секторах (крім відкритих);
- Значний чистий відтік капіталу з відкритих ІСІ, внаслідок динаміки у 4-му кварталі, після відновлення регулятором роботи сектору 22 серпня;
- Подальше збільшення кількості інвесторів в ІСІ закритого типу з приватним розміщенням (крім венчурних) та зменшення – в інших секторах ІСІ, у тому числі відкритих та венчурних фондах
- Збільшення сукупних інвестицій юридичних осіб-резидентів України в ІСІ, але скорочення їхньої частки у сукупній ВЧА фондів; посилене нарощення вкладень в ІСІ місцевими індивідуальними інвесторами та їхньої ваги у сукупній ВЧА, провідна роль цих інвесторів у зростанні індустрії, зокрема, у секторі венчурних ІСІ;

- Переважне зменшення частки цінних паперів і деривативів в активах різних секторів ІСІ;
- Зниження доходності у більшості секторів ІСІ на тлі падіння фондового ринку за рік і ускладнення діяльності в умовах воєнного стану, але збереження позитивних показників у значної кількості окремих фондів у різних секторах, а також у закритих ІСІ з приватним розміщенням – за середнім по сектору.

Значна частка активів поза організованими ринками капіталу, у які було інвестовано кошти ІСІ, а також на порядок більша кількість випусків цінних паперів в активах ІСІ порівняно з ключовим індексом блакитних фішок України, дозволили низці фондів і поза венчурним сектором ІСІ забезпечити збереження чи навіть примноження коштів інвесторів упродовж надзвичайно турбулентних воєнних місяців 2022 року. Багатьом окремим фондам різних типів, видів і класів вдалося більш ніж компенсувати втрати від інфляції, яка перевищила 26% за цей рік. Венчурні ж ІСІ, зокрема у корпоративній формі, як фонди приватного капіталу залишалися основним інвестиційним механізмом в індустрії та двигуном її зростання. Він був особливо актуальним у цей час, хоч і частково обмеженим у своїй діяльності регулятором в умовах воєнного стану.

Загалом, роль ІСІ в економіці України у 2022 році зросла, свідченням чого було збільшення співвідношення активів інститутів спільного інвестування до ВВП України. Воно склало більше 10% уперше з 2015 року. На кінець 2022 року сукупна вартість наявних інвестицій ІСІ у капітал українських компаній у різних секторах економіки, включно із наданими їм позиками або придбаними їхніми акціями, облігаціями і векселями, становила понад 476 млрд грн. Крім того, ІСІ були кредиторами уряду України та місцевих рад на загальну суму близько 2 млрд грн, банків – на понад 8 млрд грн.

Додаткова інформація про ІСІ на сайті УАІБ:

- [Ринок у цифрах](#)
- Довідник ІСІ: [Фонди в управлінні](#)